

Υπόθεση C-653/19 PPU

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

4 Σεπτεμβρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Spetsializiran nakazatelen sad (Βουλγαρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

4 Σεπτεμβρίου 2019

Εισαγγελική αρχή:

Spetsializirana prokuratura

Καθού:

DK

ΔΙΑΤΑΞΗ

Ημερομηνία: 4 Σεπτεμβρίου 2019
Το Spetsializiran nakazatelen sad
(ειδικευμένο ποινικό δικαστήριο) (Βουλγαρία)
σε κλεισμένων των θυρών
συνεδρίαση, με την ακόλουθη
σύνθεση:

Πόλη: Σόφια
δεύτερο τμήμα

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]

αφού εξέτασε τη υπόθεση γενικού ποινικού δικαίου υπ' αριθ. 398/2017, διατάσσει:

- 1 Η δικογραφία περιέχει αρκετές δικαστικές αποφάσεις σχετικές με τη νομιμότητα της συνέχισης της κράτησης του DK, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την απόρριψη της αίτησής του περί απόλυσης, η οποία δικαιολογήθηκε λόγω της έλλειψης νέων περιστάσεων, βάσει του άρθρου 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του Nakazatelen protsesualen kodeks (κώδικα ποινικής δικονομίας, στο εξής: ΚΠΔ).

- 2 Πρέπει να ληφθεί υπόψη η πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ) στην υπόθεση Magnitskiy και λοιποί κατά Ρωσίας (απόφαση της 27ης Αυγούστου 2019, 32631/09, 53799/12)· στη σκέψη 222 της απόφασης αυτής, επισημαίνεται ότι το υπέρ της απόλυσης τεκμήριο αντιστρέφεται όταν, βάσει του εθνικού νόμου, η κράτηση πρέπει να συνεχιστεί εάν δεν υπάρχουν νέες περιστάσεις και ότι αυτό ισοδυναμεί με μετάθεση του βάρους απόδειξης στην υπεράσπιση.
- 3 Το βουλγαρικό νομικό πλαίσιο εμφανίζει μεγάλες ομοιότητες με το επίμαχο στην προμνησθείσα απόφαση ρωσικό δίκαιο και, στην ίδια σκέψη 222 της εν λόγω απόφασης, μνημονεύεται, ως παράδειγμα κατακριτέας συναφώς πρακτικής, βουλγαρική υπόθεση· έστω και αν αυτή η [βουλγαρική] υπόθεση αφορούσε νομοθεσία η οποία έχει πλέον καταργηθεί, η βουλγαρική νομολογιακή πρακτική παρέμεινε αμετάβλητη.
- 4 Είναι, επομένως, πιθανό ο εθνικός νόμος να αντιβαίνει όχι μόνο στο άρθρο 5, παράγραφος 3, ΕΣΔΑ αλλά και στο άρθρο 6 και στην αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2016/343, στο μέτρο που ο νόμος αυτός μεταθέτει από την εισαγγελική αρχή στην υπεράσπιση το βάρος απόδειξης του παράνομου χαρακτήρα της κράτησης και καθιερώνει κατ' αυτόν τον τρόπο τεκμήριο νομιμότητας της συνέχισης της κράτησης, του οποίου η αντίκρουση απόκειται στην υπεράσπιση.
- 5 Εν προκειμένω, η συνέχιση της κράτησης του κατηγορουμένου επί περισσότερα από τρία έτη οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι η υπεράσπιση δεν μπόρεσε να πείσει το δικαστήριο ότι δεν είναι [σελ. 2 του πρωτοτύπου] αναγκαία η συνέχιση της κράτησης αυτής. Με άλλα λόγια, η κράτηση συνεχίστηκε επειδή η υπεράσπιση δεν απέδειξε την ύπαρξη λόγου απόλυσης και όχι επειδή η εισαγγελική αρχή μπόρεσε να αποδείξει ότι η κράτηση αυτή συνιστούσε ακριβώς το μόνο δυνατό προληπτικό μέτρο.
- 6 Ασφαλώς, η απόλυση είναι πιθανότερη αν το δικαστήριο εφαρμόζει την αντίθετη προσέγγιση, ήτοι εάν απαιτεί μόνο, για τη συνέχιση της κράτησης, να μπορεί η εισαγγελική αρχή να αποδείξει με πειστικό τρόπο ότι οι προϋποθέσεις κράτησης που προκύπτουν από το ουσιαστικό και το δικονομικό ποινικό δίκαιο εξακολουθούν να πληρούνται και ότι κανένα λιγότερο επαχθές μέτρο δεν είναι πρόσφορο.
- 7 Προκειμένου να εφαρμόσει τέτοια προσέγγιση, το δικαστήριο πρέπει να αφήσει ανεφάρμοστο το άρθρο 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, ΚΠΔ και τούτο προϋποθέτει ότι έχει εξακριβωθεί ότι η διάταξη αυτή αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης· αυτό, όμως, μπορεί να διαπιστωθεί με δεσμευτικό τρόπο μόνο από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 8 Επιβάλλεται, επομένως, η υποβολή αίτησης προδικαστικής αποφάσεως.

Για τους λόγους αυτούς

ΔΙΑΤΑΞΣΕΙ

ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης την ακόλουθη αίτηση προδικαστικής απόφασης:

Πραγματικά περιστατικά

- 9 Στον DK απαγγέλθηκαν κατηγορίες για συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα και ανθρωποκτονία, αδικήματα τα οποία προβλέπονται, αντιστοίχως, στα άρθρα 321 και 116 του nakazatelen kodeks (ποινικού κώδικα). Για καθεμία από τις κατηγορίες αυτές προβλέπονται ποινές φυλάκισης διαφορετικής διάρκειας, περιλαμβανομένης της ισόβιας κάθειρξης για την ανθρωποκτονία ή την απόπειρα ανθρωποκτονίας. Κατηγορίες απαγγέλθηκαν επίσης σε άλλα εννέα άτομα, τα οποία δεν αφορά η παρούσα αίτηση προδικαστικής απόφασης.
- 10 Η ποινική διαδικασία κινήθηκε κατόπιν ανταλλαγής πυροβολισμών σε εστιατόριο, στη διάρκεια της οποίας ένα άτομο έχασε τη ζωή του και ένα άλλο τραυματίστηκε σοβαρά. Η εισαγγελική αρχή βεβαιώνει ότι ο DK είναι υπεύθυνος για τον θάνατο του προσώπου αυτού. Η υπεράσπιση βεβαιώνει ότι [σελ. 3 του πρωτοτύπου] οι πράξεις διαπράχθηκαν στο πλαίσιο νόμιμης άμυνας, η οποία κατέστη αναγκαία λόγω επίθεσης εκ μέρους των θυμάτων και τρίτων. Έχει εξακριβωθεί ότι ο DK παρέμεινε στον τόπο του εγκλήματος και παραδόθηκε στην αστυνομία.
- 11 Ο DK τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση στις 11 Ιουνίου 2016. Βάσει της εθνικής νομοθεσίας, δεν ορίστηκε ημερομηνία λήξης της κράτησής του.
- 12 Η υπόθεση παραπέμφθηκε ενώπιον του δικαστηρίου στις 9 Νοεμβρίου 2017. Βάσει της εθνικής νομοθεσίας, ο δικαστής δεν έλεγξε τα αποδεικτικά στοιχεία και το βάσιμο της κατηγορίας.
- 13 Κατά τη διάρκεια του ένδικου σταδίου της διαδικασίας, υποβλήθηκε, στις 5 Φεβρουαρίου 2018, η πρώτη αίτηση απόλυσης, η οποία δεν τελεσφόρησε. Επομένως, η [προσωρινή] κράτηση απέκτησε μόνιμο χαρακτήρα. Βάσει του εθνικού δικαίου, η διάρκεια της κράτησης αυτής δεν περιορίζεται εκ των προτέρων και δεν προβλέπεται ως προς αυτήν κανένας αυτεπάγγελτος περιοδικός έλεγχος. Η κράτηση συνεχίζεται έως ότου τερματιστεί κατόπιν αίτησης υποβληθείσας από την υπεράσπιση.
- 14 Εν συνεχεία, η υπεράσπιση υπέβαλε άλλες έξι αιτήσεις απόλυσης. Καμία δεν τελεσφόρησε: ορισμένες έγιναν δεκτές σε πρώτο βαθμό, αλλά η ευνοϊκή για την υπεράσπιση δικαστική απόφαση ακυρώθηκε σε δεύτερο βαθμό. Τόσο το πρωτοβάθμιο όσο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξέτασαν την αίτηση απόλυσης ως προς την προβλεπόμενη στην εθνική νομοθεσία απαίτηση περί υπάρξεως νέων περιστάσεων που θέτουν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της κράτησης. Το αίτημα της υπεράσπισης να αντικατασταθεί η προσωρινή κράτηση [με άλλο μέτρο] απορρίφθηκε για τον λόγο ότι τα επιχειρήματα που πρόβαλε η υπεράσπιση υπέρ της απόλυσης δεν κρίθηκαν επαρκώς πειστικά.

15 Η εισαγγελική αρχή δεν υπέβαλε κανένα αίτημα συνέχισης της κράτησης στο μέτρο που, κατά το εθνικό δίκαιο, η συνέχιση της προσωρινής κράτησης δεν περιορίζεται χρονικά και η εισαγγελική αρχή δεν έχει καμία υποχρέωση να ζητήσει τη συνέχισή της. Εφόσον κατηγορούμενος τεθεί υπό προσωρινή κράτηση, αυτή συνεχίζεται για όσο διάστημα η υπεράσπιση δεν είναι σε θέση να αποδείξει «μεταβολή των περιστάσεων» η οποία θα καθιστά παράνομη τη συνέχιση της κράτησης. Στη διαδικασία της κύριας δίκης, η εισαγγελική αρχή αντέκρουσε επιτυχώς το επιχείρημα της υπεράσπισης περί υπάρξεως «μεταβολής των περιστάσεων». [σελ. 4 του πρωτοτύπου]

16 Το αιτούν δικαστήριο επιλήφθηκε νέας αίτησης απόλυσης υποβληθείσας από τον DK. Με την επιχειρηματολογία της, η εισαγγελική αρχή επαναλαμβάνει εκ νέου ότι δεν υπάρχουν νέες περιστάσεις.

Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, εάν αποφανθεί όπως υποδεικνύει η εθνική νομοθεσία, θα μπορεί να διατάξει την απόλυση του κατηγορουμένου μόνο όταν η υπεράσπιση θα μπορέσει να αποδείξει με πειστικό τρόπο ότι υπήρξε «μεταβολή των περιστάσεων». Ταυτόχρονα, το αιτούν δικαστήριο τρέφει αμφιβολίες για το αν τέτοια προσέγγιση μπορεί να συνάδει προς το άρθρο 6 και την αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2016/343, στο μέτρο που η προσέγγιση αυτή καθιερώνει κατ' αυτόν τον τρόπο τεκμήριο νομιμότητας της συνέχισης της κράτησης, το οποίο απόκειται στην υπεράσπιση να αντικρούσει.

17 Επί του παρόντος, ο DK εξακολουθεί να τελεί υπό [προσωρινή] κράτηση.

18 Το δίκαιο της Ένωσης

Άρθρο 6 και αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1).

Άρθρα 6 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2016, C 202, σ. 389-405 – στο εξής: Χάρτης).

19 Το δίκαιο του Συμβουλίου της Ευρώπης

Άρθρο 5, παράγραφος 3, της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και οι ακόλουθες αποφάσεις του ΕΔΔΑ: Magnitskiy κ.λπ. κατά Ρωσίας (προσφυγές αριθ. 32631/09 και αριθ. 53799/12), σκέψεις 212 έως 223· Pastukhov και Yelagin κατά Ρωσίας (προσφυγή αριθ. 55299/07), σκέψεις 38 έως 51· Ilijkon κατά Βουλγαρίας (προσφυγή αριθ. 33977/96), σκέψεις 76 έως 87· Rokhlina κατά Ρωσίας (προσφυγή αριθ. 54071/00), σκέψεις 63 έως 70· Zherebin κατά Ρωσίας (προσφυγή αριθ. 51445/09), σκέψεις 56 έως 63· Buzadji κατά Δημοκρατίας της Μολδαβίας (προσφυγή αριθ. 23755/07), σκέψεις 59 και 84 έως 102.

Σημείο 3, σημείο 8, παράγραφος 2, σημεία 11, 23 και 24 της σύστασης Rec(2006)13 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προσωρινή κράτηση, τις συνθήκες υπό τις οποίες εκτελείται και τη θέσπιση εγγυήσεων κατά των καταχρήσεων. [σελ. 5 του πρωτοτύπου]

Σημεία 12.1 και 12.3 της απόφασης 2077 (2015) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 1ης Οκτωβρίου 2015, με τίτλο «Η κατάχρηση της προσωρινής κράτησης στα συμβαλλόμενα κράτη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».

Το εθνικό δίκαιο

Nakazatelen protsesualen kodeks (κώδικας ποινικής δικονομίας, στο εξής: NPK)

20 [ΣτΜ: δεν υπάρχει σκέψη 20 στο πρωτότυπο]

21 Επί της διάρκειας του περιοριστικού μέτρου της «συνέχισης της προσωρινής κράτησης»:

Όταν εκδίδεται δικαστική απόφαση με την οποία ο κατηγορούμενος τίθεται υπό κράτηση, η απόφαση αυτή δεν ορίζει συγκεκριμένη διάρκεια της εν λόγω κράτησης. Η κράτηση αυτή συνεχίζεται έως ότου το μέτρο αρθεί, κατόπιν αίτησης της υπεράσπισης. Υποχρέωση αυτεπάγγελτης επανεξέτασης της συνέχισης της κράτησης υπάρχει μόνο κατά την έκδοση της τελεσίδικης απόφασης επί της ουσίας της υπόθεσης (άρθρο 309 NPK).

22 Επί του περιοριστικού μέτρου της «συνέχισης της προσωρινής κράτησης» κατά το προδικαστικό στάδιο της διαδικασίας¹

Αφού εκδοθεί δικαστική απόφαση μόνιμης κράτησης του κατηγορουμένου, η κράτηση μπορεί να συνεχιστεί για μέγιστο διάστημα του οποίου η διάρκεια εξαρτάται από τη σοβαρότητα του προσαπτόμενου αδικήματος (άρθρο 63, παράγραφος 4, ΚΠΔ). Έως το πέρας της περιόδου αυτής, η υπεράσπιση μπορεί να ζητήσει την άρση του μέτρου κράτησης (άρθρο 65 ΚΠΔ). Το δικαστήριο οφείλει να εξετάσει εκ νέου όλα τα στοιχεία που σχετίζονται με τη νομιμότητα της κράτησης (άρθρο 65, παράγραφος 4, ΚΠΔ), χωρίς να δεσμεύεται από προηγούμενη απόφαση επί του ζητήματος αυτού (σκέψη 4 της ερμηνευτικής απόφασης 1/02). Ειδικότερα, δεν υφίσταται κανένα τεκμήριο νομιμότητας της κράτησης δυνάμει του οποίου η κράτηση είναι αποτέλεσμα τελεσίδικης δικαστικής απόφασης και ο έλεγχος θα πρέπει να αφορά την ύπαρξη ή μη νέων περιστάσεων. Τουναντίον: κατά την ερμηνεία του Varhoven kasatsionen sad (βουλγαρικού Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) (σκέψη 4 της ερμηνευτικής απόφασης 1/02), αυτή η διάταξη νόμου έχει την έννοια ότι απόκειται στο

¹ Η υπόθεση της κύριας δίκης βρίσκεται ήδη στο ένδικο στάδιο της διαδικασίας: το καθεστώς που διέπει το στάδιο της προδικασίας εκτίθεται αναλυτικά με σκοπό την πληρέστερη επισκόπηση του εθνικού δικαίου.

δικαστήριο να διαπιστώσει την ύπαρξη περιστάσεων βάσει των οποίων μπορεί να συνεχιστεί η κράτηση.

Εάν υπάρχουν υπόνοιες ότι η υπεράσπιση κάνει κατάχρηση του δικαιώματος αίτησης ελέγχου της συνέχισης της κράτησης, το δικαστήριο μπορεί να απαγορεύσει κάθε νέα σχετική αίτηση για μέγιστο χρονικό διάστημα δύο μηνών· η απαγόρευση αυτή δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση επιδείνωσης της κατάστασης της υγείας του κατηγορουμένου (άρθρο 65, παράγραφος 6, ΝΡΚ). [σελ. 6 του πρωτοτύπου]

- 23 Επί του περιοριστικού μέτρου της «συνέχισης της προσωρινής κράτησης» κατά το ένδικο στάδιο της διαδικασίας

Το δικαστήριο διενεργεί διεξοδικό και ανεξάρτητο έλεγχο της νομιμότητας της κράτησης μόνο με το εισαγωγικό δικόγραφο [της δίκης]. Εν συνεχεία, κατά τη διάρκεια της δίκης, η κράτηση αυτή αποκτά μόνιμο χαρακτήρα. Ειδικότερα, το μέτρο μπορεί να αρθεί μόνο σε περίπτωση «μεταβολής των περιστάσεων» (άρθρο 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, ΚΠΔ). Με άλλα λόγια, πρέπει να αποδεικνύονται νέα πραγματικά περιστατικά τα οποία καθιστούν παράνομη τη συνέχιση της κράτησης.

Το άρθρο 270, παράγραφοι 1 και 2, του ΚΠΔ ορίζει τα εξής:

«Άρθρο 270

1) Το ζήτημα της αντικατάστασης του περιοριστικού μέτρου μπορεί να τεθεί οποτεδήποτε κατά τη διάρκεια της δίκης. Νέα αίτηση σχετική με περιοριστικό μέτρο μπορεί να υποβληθεί ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου μόνο εάν μεταβλήθηκαν οι περιστάσεις.

2) Το δικαστήριο αποφαινεται με διάταξη σε δημόσια συνεδρίαση.»

Η συνέχιση της κράτησης κατά το ένδικο στάδιο της διαδικασίας δεν υπόκειται σε κανέναν χρονικό περιορισμό και συνεχίζεται έως την άρση του μέτρου. Την αίτηση άρσης υποβάλλει η υπεράσπιση η οποία υποχρεούται να αποδείξει ότι υπήρξε μεταβολή των πραγματικών περιστατικών η οποία καθιστά αναγκαία την άρση του μέτρου της κράτησης και τη λήψη λιγότερο επαχθούς προληπτικού μέτρου.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μετατίθεται η προσοχή του δικαστή που διενεργεί τον έλεγχο, ειδικότερα στο αν η μεταβολή αυτή των περιστάσεων είναι αρκούντως σημαντική· εάν δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, διατάσσεται η συνέχιση της κράτησης.

24 Προδικαστικό ερώτημα

Συνάδει προς το άρθρο 6 και την αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2016/343 καθώς και προς τα άρθρα 6 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών

Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εθνική νομοθεσία η οποία, κατά το ένδικο στάδιο της ποινικής διαδικασίας, θέτει ως προϋπόθεση για να γίνει δεκτή η αίτηση της υπεράσπισης περί άρσης του μέτρου κράτησης του κατηγορουμένου την ύπαρξη μεταβολής των περιστάσεων;

25 Επί του παραδεκτού του ερωτήματος

Το άρθρο 6 και η αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2016/343 αφορούν την απόδειξη της ενοχής του κατηγορουμένου: ειδικότερα, ρυθμίζουν τη διεξαγωγή αποδείξεων μόνο όσον αφορά την επί της ουσίας απόφαση με την οποία κρίνεται αν ο ενδιαφερόμενος είναι ένοχος ή αθώος. Εντούτοις, η λυσιτελής εν προκειμένω εθνική νομική διάταξη (άρθρο 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, ΝΡΚ) αφορά την απάντηση σε [σελ. 7 του πρωτοτύπου] διαδικαστικής φύσης ζήτημα, ήτοι αν πρέπει να συνεχιστεί η κράτηση. Για τον λόγο αυτό, δεν είναι σαφές αν οι διατάξεις της οδηγίας 2016/343 τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω.

Διευκρινίσεις επί του ερωτήματος

- 26 Ο εθνικός νόμος ο οποίος προσδίδει μόνιμο χαρακτήρα στη δικαστική απόφαση με την οποία διατάσσεται η κράτηση συνάδει προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Συγκεκριμένα, όταν το ζήτημα της θέσης του κατηγορουμένου υπό κράτηση έχει κριθεί σε πρώτο και σε δεύτερο βαθμό με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, ο κανόνας είναι ότι η τελεσίδικη αυτή απόφαση μπορεί να επανεξεταστεί μόνο αν υπάρχουν νέες περιστάσεις. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζονται η απλότητα, η σαφήνεια και η αποτελεσματικότητα. Αποφεύγεται, επομένως, η επανάληψη των ίδιων λόγων για την επιβεβαίωση της κράτησης και, επιπλέον προλαμβάνεται κάθε κίνδυνος σύγκρουσης μεταξύ δικαστηρίων, ο οποίος θα ανέκυπτε στην περίπτωση που το πρωτοβάθμιο δικαστήριο διέτασσε την απόλυση του κατηγορουμένου βάσει λόγων τους οποίους είχε ήδη απορρίψει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο σε προγενέστερη απόφαση.
- 27 Εντούτοις, η αρχή της ασφάλειας δικαίου είναι στοιχείο εγγενές στις δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται επί της ουσίας της υπόθεσης. Η εφαρμογή της σε διαδικαστική πράξη όπως η συνέχιση της κράτησης ισοδυναμεί με καθιέρωση τεκμηρίου νομιμότητας της κράτησης αυτής και, επομένως, με ανάθεση στην υπεράσπιση του βάρους απόδειξης των περιστάσεων που δικαιολογούν την άρση του μέτρου της κράτησης. Αυτό, όμως, προσκρούει άμεσα στην ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, ΕΣΔΑ από το ΕΔΔΑ: κατ' αυτό, κατά την αξιολόγηση της νομιμότητας της κράτησης, το τεκμήριο πρέπει να ευνοεί πάντοτε την απόλυση του κατηγορουμένου και η κράτηση πρέπει να συνιστά εξαίρεση η οποία προβλέπεται σε αυστηρά οριοθετημένες περιπτώσεις (αποφάσεις Magnitskiy, σκέψη 214, και Buzadji, σκέψη 89). Το ΕΔΔΑ έκρινε επίσης ότι εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει την άρση του μέτρου κράτησης μόνο αν υπάρχουν νέες περιστάσεις έχει ως αποτέλεσμα να επικυρώνει το αντίθετο τεκμήριο, ήτοι ότι η κράτηση πρέπει να συνεχιστεί έως ότου αποδειχθούν λόγοι απόλυσης (αποφάσεις Magnitskiy, σκέψη 214, Pastukhov και Yelagin, σκέψη 49,

Piijkon, σκέψεις 85 και 87, Rokhlina, προσφυγή αριθ. 54071/00, σκέψη 67, και Zherebin, σκέψη 60)².

- 28 Αυτός ο κίνδυνος θέσης υπό αμφισβήτηση του τεκμηρίου που ευνοεί την απόλυση και επικύρωσης του τεκμηρίου νομιμότητας της κράτησης είναι πολύ υψηλός λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών του εθνικού δικαίου, δυνάμει του οποίου η κράτηση δεν περιορίζεται από μέγιστη διάρκεια και δεν προβλέπεται περιοδική και αυτεπάγγελτη επανεξέτασή της. Αυτό καθιστά κατά κάποιο τρόπο τη συνέχιση της κράτησης μόνιμη. Επομένως, κάθε αίτηση απόλυσης εκ μέρους της υπεράσπισης [σελ. 8 του πρωτοτύπου] αντιμετωπίζεται ως προσφυγή κατά κράτησης η οποία κρίθηκε νόμιμη και ως αίτημα διαπίστωσης του παράνομου χαρακτήρα της.
- 29 Επομένως, όταν η υπεράσπιση ζητεί την άρση του μέτρου κράτησης, το δικαστήριο θα πρέπει να εκτιμήσει αν υπάρχουν πειστικά αποδεικτικά στοιχεία υπέρ της απόλυσης του κατηγορουμένου και όχι αν υπάρχουν πειστικά αποδεικτικά στοιχεία υπέρ της συνέχισης της κράτησης.
- 30 Ως εκ τούτου, κατά την εκτίμηση της αίτησης της υπεράσπισης περί άρσης του μέτρου κράτησης, το επιληφθέν δικαστήριο θα εφαρμόσει ιδιαίτερη προσέγγιση: το δικαστήριο θα εξετάσει ειδικότερα αν, μετά την τελευταία απόφαση επί του ίδιου αυτού ζητήματος, επήλθαν νέες περιστάσεις οι οποίες (αποκλειστικά και μόνο) μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η κράτηση κατέστη εκ νέου παράνομη.
- 31 Ο έλεγχος της νομιμότητας δεν αφορά το αν εξακολουθούν να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις της κράτησης, αλλά το αν αυτές αμφισβητήθηκαν επαρκώς. Στην πράξη, αυτό οδηγεί στην αντίληψη ότι απόκειται στην υπεράσπιση να προσκομίσει πειστικά αποδεικτικά στοιχεία για την αναγκαιότητα άρσης του μέτρου κράτησης.

Η δυνατότητα εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης

- 32 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη να οργανώσουν το ποινικό σύστημά τους έτσι ώστε το βάρος απόδειξης να φέρει η εισαγγελική αρχή: δυνάμει της παραγράφου 2, κάθε αμφιβολία είναι προς όφελος της υπεράσπισης. Στην αιτιολογική σκέψη 22 απαγορεύεται η αντιστροφή του βάρους απόδειξης, με την επιφύλαξη της χρήσης πραγματικών ή νομικών τεκμηρίων: εντούτοις, αυτά πρέπει να είναι μαχητά, να περιορίζονται «σε λογικά όρια», με συνεκτίμηση της «σοβαρότητας του διακυβεύματος», «των δικαιωμάτων της υπεράσπισης» και του γεγονότος ότι τα τεκμήρια αυτά πρέπει να είναι «ευλόγως αναλογικά με τον επιδιωκόμενο θεμιτό στόχο».
- 33 Η εθνική νομική διάταξη του άρθρου 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, ΚΠΔ καθιερώνει τεκμήριο προς όφελος της εισαγγελικής αρχής και εις βάρος της

² Οι αριθμοί των αποφάσεων του ΕΔΔΑ παρατίθενται στη σκέψη 19.

υπεράσπιση: ειδικότερα, η κράτηση θεωρείται νόμιμη στον παρόντα χρόνο εφόσον η νομιμότητά της διαπιστώθηκε ήδη τελεσίδικα σε προηγούμενο χρόνο. Επομένως, η κράτηση αυτή αποκτά μόνιμο χαρακτήρα και η υπεράσπιση πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία να προσβάλει τη νομιμότητά της προβάλλοντας συναφώς πειστικά επιχειρήματα.

- 34 Ως εκ τούτου, η εθνική αυτή νομοθεσία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 και της αιτιολογικής σκέψης 22 της οδηγίας 2016/343 στο μέτρο που η εν λόγω νομοθεσία καθιερώνει νόμιμο τεκμήριο, το οποίο [σελ. 9 του πρωτοτύπου] επιτρέπεται καταρχήν εφόσον πληροί ορισμένες απαιτήσεις. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι το εν λόγω τεκμήριο πληροί την προϋπόθεση του μαχητού. Πρέπει να καθοριστεί αν περιορίζεται «σε λογικά όρια», αν συνεκτιμά «τη σοβαρότητα του διακυβεύματος», αν σέβεται τα «δικαιώματα της υπεράσπισης» και αν είναι «ευλόγως αναλογικό με τον επιδιωκόμενο θεμιτό στόχο». Η εκτίμηση αυτή ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.
- 35 Το άρθρο 6 του Χάρτη κατοχυρώνει το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια. Αφ' εαυτής, η φύση του μέτρου της «κράτησης» συνεπάγεται στέρηση της ελευθερίας. Για τον λόγο αυτό, οι προϋποθέσεις που καθιστούν δυνατή την άρση του μέτρου της κράτησης πρέπει να είναι σύμφωνες προς τους αποδεκτούς περιορισμούς της εμβέλειας του άρθρου 6 του Χάρτη, περιορισμοί οι οποίοι πρέπει να σέβονται εξάλλου τις απαιτήσεις του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η διάταξη του άρθρου 6 του Χάρτη αντιστοιχεί σε εκείνη του άρθρου 5 ΕΣΔΑ (άρθρο 6 ΣΕΕ και άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη) και ότι η ερμηνεία της ΕΣΔΑ από το ΕΔΔΑ έχει άμεση εφαρμογή· η ερμηνεία του Χάρτη δεν πρέπει να συνεπάγεται μείωση του επιπέδου προστασίας που διασφαλίζει η ΕΣΔΑ (άρθρο 53 του Χάρτη).
- 36 Το άρθρο 47 του Χάρτη κατοχυρώνει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου. Η εθνική διάταξη του άρθρου 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, ΚΠΔ περιορίζει εκ φύσεως τα δικαιώματα της υπεράσπισης στο μέτρο που ο κατηγορούμενος προσκρούει στο τεκμήριο νομιμότητας της κράτησής του. Αντί να πρέπει να αποδείξει η εισαγγελική αρχή τους λόγους που δικαιολογούν τη συνέχιση της κράτησης, η υπεράσπιση είναι αυτή που υποχρεούται να αποδείξει τους λόγους που δικαιολογούν την άρση του μέτρου της κράτησης. Για τον λόγο αυτό, το ερώτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν αυτή η μείωση του επιπέδου προστασίας καθιστά μη αποτελεσματικό το ένδικο βοήθημα που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο.

Γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου

- 37 Έως το 2000, το εθνικό δίκαιο προέβλεπε υποχρεωτική προσωρινή κράτηση για ορισμένα αδικήματα, οι δε εξαιρέσεις από το καθεστώς αυτό έπρεπε να ερμηνεύονται στενά· απέκειτο στον κατηγορούμενο να αποδείξει τη συνδρομή των εξαιρέσεων αυτών, η δε απόλυσή του διατασσόταν μόνο εφόσον είχε αντικρούσει επιτυχώς το υπέρ της κράτησης τεκμήριο. Με τον τρόπο αυτό καθιερώθηκε ένα εθνικό νομικό σύστημα στο οποίο, εφόσον ο κατηγορούμενος

τέθηκε υπό κράτηση, η κράτησή του είναι νόμιμη και το πρόσωπο αυτό πρέπει να αμφισβητήσει τη νομιμότητα αυτή με πειστικό τρόπο επικαλούμενο αποκλειστικά και μόνο μεταβολή των περιστάσεων. [σελ. 10 του πρωτοτύπου]

- 38 Κατόπιν πολλών αποφάσεων του ΕΔΔΑ (Πίικον κατά Βουλγαρίας, προσφυγή αριθ. 33977/96· Nikolova, προσφυγή αριθ. 31195/96· Assenov και λοιποί, προσφυγή αριθ. 24760/94· Nankov, προσφυγή αριθ. 28882/95· κ.λπ.), εγκρίθηκε μεταρρύθμιση δυνάμει της οποίας η υποχρεωτική προσωρινή κράτηση καταργήθηκε και θεσπίστηκε διαδικασία αμφισβήτησης της κράτησης ενώπιον του δικαστηρίου. Η μεταρρύθμιση αφορούσε πρωτίστως το προδικαστικό στάδιο της διαδικασίας, στο οποίο το ΕΔΔΑ είχε διαπιστώσει τον μεγαλύτερο αριθμό περιπτώσεων προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας του κατηγορουμένου. Θεσπίστηκε επομένως υψηλό επίπεδο προστασίας του κατηγορουμένου στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας της κράτησης: το επιληφθέν σχετικής αίτησης δικαστήριο διενεργούσε αυτεπαγγέλτως νέο πλήρη έλεγχο, χωρίς να λαμβάνει υπόψη την απόφαση με την οποία είχε διαταχθεί η κράτηση.
- 39 Η μεταρρύθμιση αυτή δεν είχε την ίδια επιτυχία στο ένδικο στάδιο της διαδικασίας, στο οποίο εφαρμόστηκε χαμηλότερο επίπεδο προστασίας: συγκεκριμένα, εφόσον ο κατηγορούμενος τελούσε ήδη υπό κράτηση, η απόλυσή του εξαρτήθηκε από την προϋπόθεση της ύπαρξης νέων περιστάσεων οι οποίες δεν είχαν συνεκτιμηθεί προηγουμένως και, επομένως, η υπεράσπιση όφειλε να προσκομίσει τις σχετικές αποδείξεις.
- 40 Έτσι εξηγείται το γράμμα του άρθρου 270, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, ΚΠΔ, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν τη διάταξη αυτή, μεταξύ άλλων και στη διαδικασία της κύριας δίκης.
- 41 Η οδηγία 2016/343 δημιουργεί νέες προκλήσεις για την ανάπτυξη της εθνικής ποινικής δικονομίας και η απόφαση του Δικαστηρίου θα καθορίσει αν οι προκλήσεις αυτές θα οδηγήσουν σε τροποποίηση της εθνικής νομοθεσίας και μεταβολή της εθνικής νομικής θεωρίας.

[παραλειπόμενα] [στερεότυπες εκφράσεις και υπογραφές]